

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ YANINDA ELMİN İNKİŞAFI FONDU

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Elmin İnkişafı Fondunun elmi-tədqiqat proqramlarının, layihələrinin və digər elmi tədbirlərin maliyyələşdirilməsi məqsədi ilə qrantların verilməsi üzrə 2011-ci ilin 1-ci müsabiqəsinin (EIF-2011-1(3)) qalibi olmuş və yerinə yetirilmiş layihə üzrə

YEKUN ELMI-TEXNİKİ HESABAT

Layihənin adı: Naxçıvan Muxtar Respublikasında rəsmi dərman bitkilərinin genefondunun müəyyənləşdirilməsi, təbii ehtiyatı bol olan rəsmi dərman bitkilərindən səmərəli istifadə olunması və mühafizəsinin elmi əsasları

Layihə rəhbərinin soyadı, adı və atasının adı: Talıbov Tariyel Hüseynəli oğlu

Qrantın məbləği: 80 000 manat

Layihənin nömrəsi: EIF-2011-1(3)- 82/45-M-9

Müqavilənin imzalanma tarixi: 1 sentyabr 2011-ci il

Qrant layihəsinin yerinə yetirilmə müddəti: 12 ay

Layihənin icra müddəti (başlama və bitmə tarixi): 1 sentyabr 2011-ci il – 1 sentyabr 2012-ci il

Diqqət! Bütün məlumatlar 12 ölçülü Arial şrifti ilə, 1 intervalla doldurulmalıdır

Diqqət! Uyğun məlumat olmadığı təqdirdə müvafiq bölmə boş buraxılır

Hesabatda aşağıdakı məsələlər işıqlandırılmalıdır:

1 Layihənin həyata keçirilməsi üzrə yerinə yetirilmiş işlər, istifadə olunmuş üsul və yanaşmalar

(burada doldurulmalı)

Naxçıvan MR-də mövcud olan rəsmi dərman bitkilərini (RDB) müəyyənləşdirmək üçün ədəbiyyat mənbələri seçilmiş, RDB araşdırılmış və ekspedisiyalarla müəyyən olunmuşdur ki, ərazidə 132 növ RDB vardır. Həmin növlərdən 44-ü becərilən, 88 növü isə yabani halda yayılmışdır ki, onlardan da 11-i nadir növ kimi Naxçıvan Muxtar Respublikasının Qırmızı Kitabına daxil edilmişdir. RDB-nin həyat formalarına görə ağaclar - 24 növ (12 növ becərilən), kollar - 22 növ (8 növ becərilən), çoxillik otlar - 61 növ (7 növ becərilən) və birillik- ikiillik otlar isə 25 növ (17 növ becərilən) təşkil edir. Yabani rəsmi dərman bitkiləri olan 77 növdən 37 növünün təbii ehtiyatının bol olduğu dəqiqləşdirilmişdir. Tərtib edilmiş plana uyğun olaraq muxtar respublikada RDB-nin yayıldığı ərazilər zonalar üzrə 10 punkta ayrılmış və hər bir punktda onların yayıldığı sahələr (ha), bioekoloji və fitosenoloji xüsusiyyətləri öyrənilmişdir. Həmin növlərin herbari və toxum materialları toplanılmışdır. Hər bir bitkinin zonalar üzrə eksperimental yolla təbii ehtiyatı hesablanmışdır.

Təbii ehtiyatda umumi sahələr müəyyənləşdirilmiş, onlarda qeyd olunan RDB-nin bir hektarda məhsuldarlığı, bioloji və istismar ehtiyatı isə qəbul edilmiş riyazi üsullarla hesablanmış və illik tədərük həcmi müəyyənləşdirilmişdir. Növlərin təyini, sistemləşdirilməsi və digər laborator – kameral işlərin aparılması üçün Bioresurslar İnstitutunda ayrıca Elmin İnkişafı Fondu üçün otaq ayrılmış, orada işlər

davam etdirilmişdir. Onların faydalı xüsusiyyətləri, fitokimyəvi tərkibinin müəyyənləşməsi və öyrənilməsi, ekstraktların, cövhərlərin, sulu dəmləmələrin və s. alınması İnstitutun nəzdində fəaliyyət göstərən "Biokimyəvi tədqiqatlar" laboratoriyasında yerinə yetirilmişdir. Toplanmış materialların bir hissəsi AMEA Genetik Ehtiyatlar İnstitutunun Genbankında saxlanılması üçün ayrılmış, bir hissəsi "Biokimyəvi tədqiqatlar" laboratoriyasına analiz üçün verilmiş, bir hissəsi isə nümunə kimi Elmin İnkişafı Fondu otağında saxlanılır.

Tədqiqatın aparılması zamanı floristik, sistematik, geobotaniki, fitosenoloji və riyazi metodlardan istifadə edilmiş, təbii ehtiyatı bol olan 37 növün orijinal xəritələri işlənmişdir.

2 Layihənin həyata keçirilməsi üzrə planda nəzərdə tutulmuş işlərin yerinə yetirilmə dərəcəsi (faizlə qiymətləndirməli)

(burada doldurmalı)

Planda nəzərdə tutulan işlərdən: Ərazidə yayılan RDB-i aşkarlanaraq, onların taksonomik spektri işlənmişdir. Həmin növlərin həyat formaları, yayılma zonaları və istifadə imkanları öyrənilmiş, toxum materialları toplanılmışdır. 37 növ RDB-nin biokimyəvi analizi mövcud cihaz və avadanlıqlarla aparılmışdır, orijinal xəritələri tərtib edilmişdir (90%).

3 Hesabat dövründə alınmış **elmi nəticələr** (onların yenilik dərəcəsi, elmi və təcrübi əhəmiyyəti, nəticələrin istifadəsi və tətbiqi mümkün olan sahələr aydın şəkildə göstərməlidir)

(burada doldurmalı)

Ərazidə yayılan RDB-i aşkarlanaraq, onların taksonomik spektri işlənmişdir. Həmin növlərin həyat formaları, yayılma zonaları və istifadə imkanları öyrənilmiş, toxum materialları toplanılmışdır. 37 növ RDB-nin orijinal xəritələri tərtib edilmiş və biokimyəvi analizi mövcud cihaz və avadanlıqlarla aparılmışdır. Təbii ehtiyatı bol olan dərman bitkilərindən alına biləcək mümkün təsiredici bioaktiv maddələr müəyyənləşdirilmiş, onlardan alına biləcək müxtəlif təyinatlı dərman preparatları, məlhəmlər, biokremlər və s. haqqında Naxçıvan MR İqtisadi İnkişaf Nazirliyinə geniş məlumat təqdim olunmuşdur.

Aparılan tədqiqatların nəticələri göstərir ki, optimal şərait daxilində aşkar etdiyimiz təbii ehtiyatı bol olan rəsmi dərman bitkilərindən muxtar respublikada ilk növbədə biryuvalı, beşyuvalı və digər yemişan növlərindən "Kratemon" və "Kardiovalen", adi dəlibəngdən və qara bat-batdan "Asmatol", hündür andızdan «Alanton», xırdabaşlıqlı astrakantadan (gəvən) kitrə, quş qızılığundan "Aviculyarin", şirinbiyandan "Qlisiran", "Qlisirenat", "Bioqastron", "Bioqastron-duedonal", "Likviriton" və "Flakarbin", ilanbaş sürvədən qiymətli "Kamfora", "Kamfora spirti", adi şirquyuğundan (ürək damotu ekstraktı) "Leonurin", dərman gülxətmindən "Mukaltin", adi toppuztikandan - "Exinopsin nitrat", Hind dəlibəngindən- "Aeron", "Skopolamin hidrobromid", istiot nanəsindən- "Mentol", "Bromentol", "Pektusin", "Ekvaton", "Kamfomen", "İnqakamf", "Efkamon", "Validol", "Olimetin", "Diş damcısı", dərman xəşənbülündən - "Xəşənbül plastrı", əkin paxlakolundan - "Paxlakol cövhəri", adi dazı və kələkötür dazıdan - "Novoimanin", iri bağayarpağından - "Plantaglusid", adi boymadərəndən - "Duru boymadərən ekstraktı", adi zirincdən - "Berberin bisulfat", acı yovşandan - "Acı yovşan cövhəri", itburnu meyvəsindən - "Xolosos", dərman gülümbaharından- "Kaleflon", "Alloxol", adi razyanadan - "Razyana suyu", "Razyana yağı", adi üzərrikdən - "Qarmin", əkin yerkökündən - "Daukarin", eyni zamanda Naxçıvan MR üçün səciyyəvi olan oraqvari karapodium, irimeyvə stenotaeniya, ənbər sürvə, dərman bədrənci, dağ keşnişi, onlarla digər xoş iyə malik efir yağlı bitkilərin cövhərlərini əlavə etməklə müxtəlif təyinatlı məlhəmlər, biokremlər və digər dərman preparatları istehsal etmək olar. Qeyd edilənlər haqqında Naxçıvan MR İqtisadi İnkişaf Nazirliyinə geniş məlumat təqdim olunmuşdur.

4 Layihə üzrə **elmi nəşrlər** (elmi jurnallarda məqalələr, monoqrafiyalar, icmallar, konfrans materiallarında məqalələr, tezislər) (dərc olunmuş, çapa qəbul olunmuş və çapa göndərilmişləri ayrılıqda qeyd etməklə, uyğun məlumat - jurnalın adı, nömrəsi, cildi, səhifələri, nəşriyyat, indeksi,

	<p>İmpact Factor, həmmüəlliflər və s. bunun kimi məlumatlar - ciddi şəkildə dəqiq olaraq göstərilməlidir (<i>surətlərini kağız üzərində və CD şəklində əlavə etməli!</i>) (burada doldurmalı)</p> <p>1. Talıbov T.H., İbrahimov Ə.Ş., İsmayilov A.H., Ələkbərov R.Ə. <i>Naxçıvan Muxtar Respublikasında rəsmi dərman bitkilərinin taksonomik spektri</i>. "Faydalı bitkilərdən istifadənin aktual problemləri". <i>Beynəlxalq konfrans materialları</i>. Bakı: 26-28 oktyabr, 2011, s.189-195</p> <p>2. Talıbov T.H., İbrahimov Ə.Ş., İbrahimov Ə.M., İsmayilov A.H., Ələkbərov R.Ə. <i>Naxçıvan Muxtar Respublikası ərazisində yayılmış rəsmi dərman bitkilərinə aid bəzi yabani meyvə ağac və kollarının təbii ehtiyatı</i>. <i>AMEA Naxçıvan Bölməsi. Xəbərlər, Təbiət və texniki elmlər seriyası, Naxçıvan, Tusi, Cild 8, № 2, 2012, s. 49- 58</i></p> <p>3. Talıbov T.H., İbrahimov Ə.Ş., İbrahimov Ə.M., İsmayilov A.H., Qurbanov Ə.K. <i>Naxçıvan MR ərazisində yayılmış rəsmi dərman bitkilərindən bəzi yabani meyvə ağac və kollarının yayıldığı zonalar</i>. <i>Naxçıvan Dövlət Universitetinin Elmi əsərləri, Naxçıvan: Qeyrət, 2012, № 2 (nəşrdə)</i></p>
5	<p>İxtira və patentlər, səmərələşdirici təkliflər (burada doldurmalı) – yox</p>
6	<p>Layihə üzrə ezamiyyətlər (ezamiyyə baş tutmuş təşkilatın adı, şəhər və ölkə, ezamiyyə tarixləri, həmçinin ezamiyyə vaxtı baş tutmuş müzakirələr, görüşlər, seminarlarda çıxışlar və s. dəqiq göstərilməlidir) (burada doldurmalı) - Layihə üzrə heç bir ölkə və səhərlərə ezamiyyə nəzərdə tutulmamışdır. - Çöl tədqiqatları üçün əraziyə nəzərdə tutulan ezamiyyətlər plana uyğun aparılmış və müvafiq materiallar toplanılmışdır.</p>
7	<p>Layihə üzrə elmi ekspedisiyalarda iştirak (əgər varsa) (burada doldurmalı) – yox</p>
8	<p>Layihə üzrə digər tədbirlərdə iştirak (burada doldurmalı) "Faydalı bitkilərdən istifadənin aktual problemləri" adlı <i>Beynəlxalq konfransda çıxış edilmiş (Bakı, 26-28 oktyabr, 2011), Naxçıvan MR televiziya və radio verilişləri ilə "Təbiət" və "Sirlə təbiət" verilişləri aparılarkən RDB haqqında da məlumatlar verilmiş, təbabətdə onların istifadə imkanları göstərilmişdir.</i></p>
9	<p>Layihə mövzusu üzrə elmi məruzələr (seminar, dəyirmi masa, konfrans, qurultay, simpozium və s. çıxışlar) (məlumat tam şəkildə göstərilməlidir: a) məruzənin növü: plenar, dəvətli, şifahi və ya divar məruzəsi; b) tədbirin kateqoriyası: ölkədaxili, regional, beynəlxalq) (burada doldurmalı) "Faydalı bitkilərdən istifadənin aktual problemləri" adlı <i>Beynəlxalq konfransda çıxış edilmişdir (Bakı, 26-28 oktyabr, 2011)</i></p>
10	<p>Layihə üzrə əldə olunmuş cihaz, avadanlıq və qurğular, mal və materiallar, komplektləşdirmə məmullatları (burada doldurmalı) <i>Sigma obyektli Nikon- D700 fotoaparatu, GPS: Garmin, Oregon -450 və s.</i></p>
11	<p>Yerli həmkarlarla əlaqələr (burada doldurmalı) <i>Naxçıvan Dövlət Universitetinin Botanika kafedrası əməkdaşları ilə əlaqələrimiz mövcuddur.</i></p>
12	<p>Xarici həmkarlarla əlaqələr</p>

(burada doldurulmalı) - yox

13 Layihə mövzusu üzrə kadr hazırlığı (əgər varsa)

(burada doldurulmalı)

Aparılan çöl tədqiqatları ekspedisiyasında "Biokimyəvi tədqiqatlar" laboratoriyasının baş laborantı Surə Rəhimova iştirak etmiş və materialların toplanılması, təyini və işlənilməsi metodlarını mənimsəmişdir.

14 Sərgilərdə iştirak (əgər baş tutubsa)

(burada doldurulmalı) – yox

15 Təcrübəartırmada iştirak və təcrübə mübadiləsi (əgər baş tutubsa)

(burada doldurulmalı) – yox

16 Layihə mövzusu ilə bağlı elmi-kütləvi nəşrlər, kütləvi informasiya vasitələrində çıxışlar, yeni yaradılmış internet səhifələri və s. (məlumatı tam şəkildə göstərməlidir)

(burada doldurulmalı)

Naxçıvan MR televiziya və radio verilişləri ilə "Təbiət" və "Sirlə təbiət" verilişləri aparılarkən RDB haqqında da məlumatlar verilmiş, rəsmi dərman bitkisi olan 3 növ haqqında maarifləndirmə məqsədi ilə bukletlər hazırlanılmış və nəşr edilməsi planlaşdırılmışdır.

SİFARIŞÇI:

Elmin İnkişafı Fondu

Baş məsləhətçi

Həsənova Günel Cahangir qızı

(imza)

" " 2012-ci il

Gülşənizova X. Kılıçlı

Baş məsləhətçi

Babayeva Ədilə Əli qızı

(imza)

" 31 " 08 2012-ci il

İCRAÇI:

Layihə rəhbəri

Talıbov Təriyel Hüseyinli oğlu

(imza)

" 31 " avqust 2012-ci il

1 sentyabr 2011- 31 avqust 2012- ci il

**NAXÇIVAN MR ƏRAZISİNDE YAYILMIŞ RƏSMİ
DƏRMAN BİTKİLƏRİNİN TƏBİİ EHTİYATI**
(Hesablama əməliyyatı excel programında aparılmışdır)

Sıra №-si	Növün adı	Ümumi sahə, ha	Məhsuldarlıq, 1 ha/ kq	Təbii ehtiyatı, t.			İllik tədarük həcmi
				Bioloji ehtiyatı	İstismar ehtiyatı		
1	2	3	4	5	6	7	
1	Çöl qatırquyruğu - Equisetum arvense L.	56350	8555.18	57518.83	34511.30	17255.65	
2	Adi zirinc- Berberis vulgaris L.	746	5881.1	458,25	274,95	137,47	
3	Ourmızıbaş subibəri-Percicaria hidropiper (L.) Spach	13566	3034.438	3992.15	2395.29	1197.64	
4	Quş qızılcağı - Polygonum aviculare L.	38682	19128.77	82508.59	49505.16	24752.58	
5	Qonur söyüd - Salix purpurea L.	423	14790	743.60	446.16	223.08	
6	Ağ söyüd - Salix alba L.	1306	25569	3825,49	2295,29	1147,65	
7	Dərman bəlgəmotu - Althaea officinalis L.	12820	363.438	514.03	308.42	154.21	
8	İkivli gıcirtkan - Urtica dioica L.	16338	3910.624	6689.57	4013.74	2006.87	
9	Biryuvanlı yemişan –Crataegus monogyna Jacq.	10816	13904	17363,67	10418,20	5209,10	
10	Bəşyuvanlı yemişan - Crataegus pentagyna Waldst. et Kit.	11769	14748	19903,74	11942,24	5971,12	
11	Qanqırmızı yemişan - Crataegus sanguinea Pall.	347	534	30,39	18,23	9,12	
12	Şəhər qınqılotu – Geum urbanum L.	30770	1341.344	4478.42	2687.05	1343.53	
13	Şərq alması - Malus orientalis Uglitzk.	11530	23131	30346,92	18208,15	9104,08	
14	Alça gavalı - Prunus divaricata Ledeb.	10213	16583	20425,04	12255,03	6127,51	
15	İt itburnu – Rosa canina L.	11161	6785,8	7877,33	4726,40	2363,20	
16	Qalxancıqlı itburnu – Rosa corymbifera Borkh.	1371	6728,7	966,76	580,05	290,03	
17	Xırdabaşlıqlı astrakanta (gəven) - Astragalus microcephalus Podlech.	83131	746.234	6268.38	3761.03	1880.52	
18	Çılpaq biyan – Glycyrrhiza glabra L.	13304	4131.054	5290.57	3174.34	1587.17	
19	Dərman xəşənbitili – Melilotus officinalis L.	46496	1312.259	6033.15	3619.89	1809.94	

1	2	3	4	5	6	7
20	Əkin ononisi (paxlakolu)-Ononis arvensis L.	6719	4741.582	3286.12	1971.67	985.84
21	Adi üzərrik – Peganum harmala L.	25630	1273.554	3356.61	2013.97	1006.98
22	İşlətmə murdarçası - Rhamnus cathartica L.	4566	1277.15	712.18	427.31	213.66
23	İri atpıtrağı - Arctium lappa L.	22923	1174.933	3029.65	1817.79	908.90
24	Acı yovşan – Artemisia absinthium L.	40255	1995.246	8156.41	4893.85	2446.92
25	Adi yovşan - Artemisia vulgaris L.	7126	1079.907	837.93	502.76	251.38
26	Üçbölümlü yatıqqanqal - Bidens tripartita L.	3044	1028.406	358.95	215.37	107.68
27	Uca andız - Inula helenium L.	6457	2738.84	2091.93	1255.16	627.58
28	İyli lepidoteka - Lepidotheca suaveolens (Pursch) Nutt.	4643	1089.3	612.78	367.67	183.83
29	Dərman zəncirotu - Taraxacum officinale Wigg.	43925	1795.39	9242.53	5545.52	2772.76
30	Adi dəvədabarı - Tussilago farfara L.	6399	2383.744	1699.74	1019.84	509.92
31	Adi dəlibəng - Datura stramonium L.	3229	226.391	81.26	48.75	24.38
32	Qara batbat - Hyoscyamus niger L.	4874	670.987	432.59	259.55	129.78
33	İri bağayarpağı – Plantago major L.	28770	1341.344	4088.84	2453.31	1226.65
34	Adi şirquyruğu - Leonurus cardiaca L.	4688	1223.148	650.18	390.11	195.06
35	Adi güləsovu (itotu) -Marrubium vulgare L.	3007	183.739	67.27	40.36	20.18
36	Adi qaraqınıq – Origanum vulgare L.	28770	1370.455	4120.19	2472.12	1236.06
37	Ənbər stürvə - Salvia sclarea L.	3202	220.504	84.21	50.53	25.26

**CƏMI: 3325,00 (Üç min üç yüz iyirmi beş) manat NAXÇIVAN MRƏRAZISINDƏ YAYILMIŞ RƏSMİ
DƏRMAN BİTKİLİRİNİN TƏBİİ EHTİYATI**
(Hesablama əməliyyatı excel programında aparılmışdır)

Sıra №-si	Növün adı	Ümumi sahə, ha	Təbii ehtiyatı, t.		
			Bioloji ehtiyatı	İstismar ehtiyatı	İllik tədarük həcmi
1	2	3	5	6	7
1	Çöl qatırquyuğu - Equisetum arvense L.	56350	32472.74	19483.64	9741.82
2	Adi zirinc- Berberis vulgaris L.	746	458,25	274,95	137,47
3	Oırmızıbaş subibəri-Percicaria hidropyper (L.) Spach	13566	3992.15	2395.29	1197.64
4	Quş qızılcağı - Polygonum aviculare L.	38682	82508.59	49505.16	24752.58
5	Qonur söyüd - Salix purpurea L.	423	743.60	446.16	223.08
6	Ağ söyüd - Salix alba L.	1306	3825,49	2295,29	1147,65
7	Dərman bəlgəmotu - Althaea officinalis L.	12820	514.03	308.42	154.21
8	İkievli gicitkan - Urtica dioica L.	16338	6689.57	4013.74	2006.87
9	Biryuvalı yemişan -Crataegus monogyna Jacq.	10816	17363,67	10418,20	5209,10
10	Beşyuvalı yemişan - Crataegus pentagyna Waldst. et Kit.	11769	19903,74	11942,24	5971,12
11	Qanqırmızı yemişan - Crataegus sanguinea Pall.	347	30,39	18,23	9,12
12	Şəhər çınqılotu - Geum urbanum L.	30770	4478.42	2687.05	1343.53
13	Şərç alması - Malus orientalis Uglitzk.	11530	30346,92	18208,15	9104,08
14	Alça gavalı - Prunus divaricata Ledeb.	10213	20425,04	12255,03	6127,51
15	İt itburnu - Rosa canina L.	11161	7877,33	4726,40	2363,20
16	Qalxancıqlı itburnu - Rosa corymbifera Borkh.	1371	966,76	580,05	290,03
17	Xırdabaşlıq astrakanta (gövən) - Astragalus microcephalus Podlech.	83131	6268.38	3761.03	1880.52

1	2	3	5	6	7
18	Çılpaq biyan – Glycyrrhiza glabra L.	13304	5290.57	3174.34	1587.17
19	Dərman xəşənbülü – Melilotus officinalis L.	46496	6033.15	3619.89	1809.94
20	Əkin ononisi (paxlakolu)-Ononis arvensis L.	6719	3286.12	1971.67	985.84
21	Adi üzərrik – Peganum harmala L.	25630	3356.61	2013.97	1006.98
22	İşlətmə murdarçası - Rhamnus cathartica L.	1303	163.82	98.29	49.15
23	İri atpıtrağı - Arctium lappa L.	22923	3029.65	1817.79	908.90
24	Acı yovşan – Artemisia absinthium L.	40255	8156.41	4893.85	2446.92
25	Adi yovşan - Artemisia vulgaris L.	7126	837.93	502.76	251.38
26	Üçbölümlü yatıqqañal - Bidens tripartita L.	3044	358.95	215.37	107.68
27	Uca andız - Inula helenium L.	6457	2091.93	1255.16	627.58
28	İyli lepidoteka - Lepidotheca suaveolens (Pursch) Nutt.	4643	612.78	367.67	183.83
29	Dərman zəncirotu - Taraxacum officinale Wigg.	43925	9242.53	5545.52	2772.76
30	Adi dəvədabarı - Tussilago farfara L.	6399	1699.74	1019.84	509.92
31	Adi dəlibəng - Datura stramonium L.	3229	81.26	48.75	24.38
32	Qara batbat - Hyoscyamus niger L.	4874	432.59	259.55	129.78
33	İri bağayarpağı – Plantago major L.	28770	4088.84	2453.31	1226.65
34	Adi şirquyruğu - Leonurus cardiaca L.	4688	650.18	390.11	195.06
35	Adi güləsovu (itotu) -Marrubium vulgare L.	3007	67.27	40.36	20.18
36	Adi qaraqınıq – Origanum vulgare L.	28770	3448.12	1034.44	1034.44
37	Ənbər sürvə - Salvia sclarea L.	3202	84.21	50.53	25.26

Burcu

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ YANINDA
ELMİN İNKİŞAFI FONDU

MÜQAVİLƏYƏ ƏLAVƏ

**Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Elmin İnkişafı Fondunun
elmi-tədqiqat proqramlarının, layihələrinin və digər elmi tədbirlərin maliyyələşdirilməsi
məqsədi ilə qrantların verilməsi üzrə
2011-ci ilin 1-ci müsabiqəsinin (EİF-2011-1(3)) qalibi olmuş
və yerinə yetirilmiş layihə üzrə**

**ALINMIŞ NƏTİCƏLƏRİN ƏMƏLİ (TƏCRÜBİ) HƏYATA KEÇİRİLMƏSİ
VƏ LAYİHƏNİN NƏTİCƏLƏRİNDƏN GƏLƏCƏK TƏDQIQATLARDƏ
İSTİFADƏ PERSPEKTİVLƏRİ HAQQINDA
MƏLUMAT VƏRƏQİ
(Qaydalar üzrə Əlavə 16)**

Layihənin adı: **Naxçıvan Muxtar Respublikasında rəsmi dərman bitkilərinin genefondunun müəyyənləşdirilməsi, təbii ehtiyatı bol olan rəsmi dərman bitkilərindən səmərəli istifadə olunması və mühafizəsinin elmi əsasları**

Layihə rəhbərinin soyadı, adı və atasının adı: **Talıbov Tariyel Hüseynəli oğlu**

Qrantın məbləği: **80 000 manat**

Layihənin nömrəsi: **EİF-2011-1(3)- 82/45-M-9**

Müqavilənin imzalanma tarixi: **1 sentyabr 2011-ci il**

Qrant layihəsinin yerinə yetirilmə müddəti: **12 ay**

Layihənin icra müddəti (başlama və bitmə tarixi): **1 sentyabr 2011-ci il – 1 sentyabr 2012-ci il**

1. Layihənin nəticələrinin əməli (təcrübi) həyata keçirilməsi

1 Layihənin əsas əməli (təcrübi) nəticələri, bu nəticələrin məlum analoqlar ilə müqayisəli xarakteristikası

(burada doldurulmalı)

İlk dəfə olaraq Naxçıvan MR-də mövcud olan rəsmi dərman bitkilərini (RDB) müəyyənləşdirmək üçün ədəbiyyat mənbələri seçilmiş, RDB araşdırılmış və ekspedisiyalarla müəyyən olunmuşdur ki, ərazidə 132 növ RDB vardır ki, onlardan da 11 növü nadir, 44 növü isə becəriləndir. RDB- nin həyat formalarına görə ağaclar - 24 növ (12 növ becərilən), kollar - 22 növ (8 növ becərilən), çoxillik otlar -61 növ (7 növ becərilən) və birillik- ikiillik otlar isə 25 növ (17 növ becərilən) təşkil edir. Yabanı rəsmi dərman bitkiləri olan 77 növdən 37 növünün təbii ehtiyatının bol olduğu dəqiqləşdirilmişdir. Tərtib edilmiş plana uyğun olaraq muxtar respublikanın ərazisi zonalər üzrə 10 punkta ayrılmış və hər bir punktda RDB-nin yayıldığı zonalər, növlərin bioekoloji və fitosenoloji xüsusiyyətləri öyrənilmişdir. Həmin

növlərin herbari və toxum materialları toplanılmış, hər bir bitkinin zonalar üzrə eksperimental yolla təbii ehtiyatı hesablanmışdır. Təbii ehtiyatda umumi sahələr müəyyənləşdirilmiş, onlarda qeyd olunan RDB-nin bir hektarda məhsuldarlığı, bioloji və istismar ehtiyatı qəbul edilmiş riyazi üsullarla hesablanmış və illik tədarük həcmi müəyyənləşdirilmişdir. Növlərin təyini, sistemləşdirilməsi və digər laborator – kameral işlərin aparılması Bioresurslar İnstitutunda davam etdirilmişdir. Onların faydalı xüsusiyyətləri, fitokimyəvi tərkibinin müəyyənləşməsi və öyrənilməsi, ekstraktların, cövhərlərin, sulu dəmləmələrin və s. alınması İnstitutun nəzdində fəaliyyət göstərən “Biokimyəvi tədqiqatlar” laboratoriyasında yerinə yetirilmişdir. Tədqiqatın nəticələrinə əsaslanan 37 növün orijinal xəritələri işlənmişdir. Toplanmış materialların bir hissəsi AMEA Genetik Ehtiyatlar İnstitutunun Genbankında saxlanması üçün ayrılmış, bir hissəsi “Biokimyəvi tədqiqatlar” laboratoriyasına analiz üçün verilmiş, bir hissəsi isə nümunə kimi Elmin İnkişafı Fondu üçün ayrılmış otaqda saxlanılır.

Naxçıvan MR-də rəsmi dərman bitkilərinin (RDB) kompleks halda tədqiqi ilk dəfə olaraq yerinə yetirilməsinə baxmayaraq, layihənin gedişi zamanı iştirakçıların bu istiqamətdə apardıqları çoxillik tədqiqat işləri də əlavə olunmaqla, alınan nəticələr dəqiqlik baxımından digər analoji tədqiqatlardan üstündür.

2 Layihənin nəticələrinin əməli (təcrübi) həyata keçirilməsi haqqında məlumat (istehsalatda tətbiq (tətbiqin aktını əlavə etməli); tədris və təhsildə (nəşr olunmuş elmi əsərlər və s. – təhsil sistemində tətbiqin aktını əlavə etməli); bağlanmış xarici müqavilələr və ya beynəlxalq layihələr (kimlə bağlanıb, müqavilənin və ya layihənin nömrəsi, adı, tarixi və dəyəri); dövlət proqramlarında (dövlət orqanının adı, qərarın nömrəsi və tarixi); ixtira üçün alınmış patentlərdə (patentin nömrəsi, verilmə tarixi, ixtiranın adı); və digərlərində)

(burada doldurmalı)

Aparılan tədqiqatların nəticələrini özündə əks etdirən “Faydalı bitkilərdən istifadənin aktual problemləri” mövzusunda Bakı şəhərində 26-28 oktyabr 2011-ci il tarixdə keçirilən Beynəlxalq konfransda çıxış edilmiş və materiallar nəşr olunmuşdur. AMEA Naxçıvan Bölməsi və Naxçıvan Dövlət Universitetinin elmi xəbərlərində məqalələr nəşr edilmişdir (Materiallar əlavə olunur).

Ərazidə yayılan RDB-i aşkarlanaraq, onların taksonomik spektri işlənmişdir. Həmin növlərin həyat formaları, yayılma zonaları və istifadə imkanları öyrənilmiş, toxum materialları toplanılmışdır. 37 növ RDB-nin biokimyəvi analizi mövcud cihaz və avadanlıqlarla aparılmışdır. Təbii ehtiyatı bol olan rəsmi dərman bitkilərindən alınacaq mümkün təsiredici bioaktiv maddələr müəyyənləşdirilərək, Naxçıvan MR İqtisadi İnkişaf Nazirliyinə, onlardan alınacaq müxtəlif təyinatlı dərman preparatları, məlhəmlər, biokremlər və s. haqqında geniş məlumat təqdim olunmuşdur.

2. Layihənin nəticələrindən gələcək tədqiqatlarda istifadə perspektivləri

1 Nəticələrin istifadəsi perspektivləri (fundamental, tətbiqi və axtarış-innovasiya yönlü elmi-tədqiqat layihə və proqramlarında; dövlət proqramlarında; dövlət qurumlarının sahə tədqiqat proqramlarında; ixtira və patent üçün verilmiş ərizələrdə; beynəlxalq layihələrdə; və

digərlərində)

(burada doldurmalı)

Hər bir ölkənin iqtisadi durumu digər faktorlarla bərabər onun malik olduğu təbii ehtiyatlardan necə istifadə etməsindən də asılıdır. Bu baxımdan Naxçıvan MR İqtisadi İnkişaf Nazirliyinə ərazimizdə təbii ehtiyatı bol olan RDB-i və onların mümkün istismar ehtiyatı, onlardan alınacaq müxtəlif təyinatlı dərman preparatları, məlhəmlər, biokremlər və s. haqqında təqdim etdiyimiz geniş məlumatlar əsasında yaxın zamanlarda müvafiq strukturların yaradılacağını güman edirik.

Layihənin nəticələrindən gələcək tədqiqatlarda RDB-yə daxil olan nadir bitkilərin mühafizəsi və onların təbii ehtiyatının bərpası istiqamətində istifadə perspektivləri vardır, belə ki, həmin növlərin ərazidə dəqiq yayılma zonaları, növün inkişaf dinamikasına təsir edən amillər və onların aradan qaldırılması yolları göstərilmişdir.

SİFARİŞÇİ:

Elmin İnkişafı Fondu

Baş məsləhətçi

Həsənova Günel Cahangir qızı

(imza)

"__" _____ 2012-ci il

Layihəçi

Baş məsləhətçi

Babayeva Ədilə Əli qızı

(imza)

"31" 08 2012-ci il

İCRAÇI:

Layihə rəhbəri

Talıbov Tariyel Hüseynəli oğlu

Tariyel Hüseynəli oğlu

(imza)

"31" avqust 2012-ci il

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ YANINDA
ELMİN İNKİŞAFI FONDU**

MÜQAVİLƏYƏ ƏLAVƏ

**Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Elmin İnkişafı Fondunun
elmi-tədqiqat proqramlarının, layihələrinin və digər elmi tədbirlərin
maliyyələşdirilməsi məqsədi ilə qrantların verilməsi üzrə
2011-ci ilin 1-ci müsabiqəsinin (EIF-2011-1(3)) qalibi olmuş
və yerinə yetirilmiş layihə üzrə**

**ALINMIŞ ELMİ MƏHSUL HAQQINDA MƏLUMAT
(Qaydalar üzrə Əlavə 17)**

Layihənin adı: **Naxçıvan Muxtar Respublikasında rəsmi dərman bitkilərinin genefondunun müəyyənləşdirilməsi, təbii ehtiyatı bol olan rəsmi dərman bitkilərindən səmərəli istifadə olunması və mühafizəsinin elmi əsasları**

Layihə rəhbərinin soyadı, adı və atasının adı: **Talıbov Təriyel Hüseynəli oğlu**

Qrantın məbləği: **80 000 manat**

Layihənin nömrəsi: **EIF-2011-1(3)- 82/45-M-9**

Müqavilənin imzalanma tarixi: **1 sentyabr 2011-ci il**

Qrant layihəsinin yerinə yetirilmə müddəti: **12 ay**

Layihənin icra müddəti (başlama və bitmə tarixi): **1 sentyabr 2011-ci il – 1 sentyabr 2012-ci il**

Diqqət! Bütün məlumatlar 12 ölçülü Arial şrifti ilə, 1 intervalla doldurulmalıdır

1. Elmi əsərlər (sayı)

№	Tamlıq dərəcəsi	Elmi əsərlər		
		Dərc olunmuş	Çapa qəbul olunmuş və ya çapda olan	Çapa göndərilmiş
1.	Elmi məhsulun növü			
	Monoqrafiyalar	-	-	-
	həmçinin, xaricdə çap olunmuş	-	-	-
2.	Məqalələr	1	1	1
	həmçinin xarici nəşrlərdə	-	-	-
3.	Konfrans materiallarında məqalələr	1	-	-

	O cümlədən, beynəlxalq konfrans materiallarında	1	-	-
4.	Məruzələrin tezisləri həmçinin, beynəlxalq tədbirlərin toplusunda	-	-	-
5.	Digər (icmal, atlas, kataloq, buklet və s.)	buklet - 3 xəritə - 37	-	-

2. İxtira və patentlər (sayı)

No	Elmi məhsulun növü	Alınmış	Verilmiş	Ərizəsi verilmiş
1.	Patent, patent almaq üçün ərizə	-	-	-
2.	İxtira	-	-	-
3.	Səmərələşdirici təklif	-	-	-

3. Elmi tədbirlərdə məruzələr (sayı)

No	Tədbirin adı (seminar, dəyirmi masa, konfrans, qurultay, simpozium və s.)	Tədbirin kateqoriyası (ölkədaxili, regional, beynəlxalq)	Məruzənin növü (plənar, dəvətli, şifahi, divar)	Sayı
1.	<i>Talıbov T.H., İbrahimov Ə.Ş., İsmayılov A.H., Ələkbərov R.Ə. Naxçıvan Muxtar Respublikasında rəsmi dərman bitkilərinin taksonomik spektri. "Faydalı bitkilərdən istifadənin aktual problemləri". Beynəlxalq konfrans materialları. Bakı: 26-28 oktyabr, 2011, s.189-195</i>	<i>Beynəlxalq konfrans</i>	şifahi	1

SİFARIŞÇI:

Elmin İnkişafı Fondu

Baş məsləhətçi

Həsənova Günel Cahangir qızı

(imza)

"__" ____ 2012-ci il

Baş məsləhətçi

Babayeva ƏdİLƏ Əli qızı

(imza)

"31" 08 2012-ci il

İCRAÇI:

Layihə rəhbəri

Talıbov Tariyel Hüseynəli oğlu

(imza)

"31" avqust 2012-ci il